

กลุ่มภารกิจจดหมายเหตุและสารนิเทศท้องถิ่น

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยแม่โจ้

NORTH CLIPPING 2553/ 00207

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 16 S.A. 2551	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6363	หน้า 5
---	-------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

ร้อยเรื่อง
เมืองล้านนา
ปีที่ ๑๐

ประวัติถนนสาย เชียงใหม่-ลำพูน

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 11 6 S.A. 2551	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6363	หน้า 5
---	---------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

ถนน

สายเชียงใหม่-ลำพูน (สายเก่า) นี้ มีความผูกพันกับแม่น้ำปิงห่าง ดันยาง และต้นซีเหล็กอย่างแยกไม่ออก แต่เดิมแม่น้ำปิงตามตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ดำเนินพื้นเมืองล้านนาเชียงใหม่ ชินกาลมาลีปกรณ์ จะไหลผ่านทางทิศตะวันออกของเวียงกุมกาม และทิศตะวันออกของตัวเมืองหริภุญชัยและวัดอรุณฤๅณมการาม (วัดดอนแก้ว) ซึ่งเป็นสิมมเมืองในสมัยพระนางจามเทวี คงอยู่ในพื้นที่ฝั่งเดียวกับตัวเมืองลำพูน ในพงศาวดารโยนกกล่าวถึงพญามังรายยึดครองเมืองหริภุญชัยได้และไปสร้างเมืองใหม่ในทางทิศอีสานของเมืองหริภุญชัยชื่อ สะแหว ได้ 3 ปี เกิดน้ำท่วมจึงไปสร้างเมืองกุมกาม แม่น้ำปิงคงเปลี่ยนทางเดินไหลผ่านเข้าไปในตัวเมืองหริภุญชัยและไหลผ่านหน้าวัดพระธาตุหริภุญชัยในสมัยพญามังราย ระยะทางจากเวียงกุมกามถึงตัวเมืองหริภุญชัยประมาณ

25 กิโลเมตร จนถึงสันราชวงศ์มังราย ในสมัยท้าวแม่กุ (พระเจ้าเมกุฎี) พ.ศ.2101 แม่น้ำปิงยังไหลผ่านทางทิศตะวันออกของเวียงกุมกามและทิศตะวันออกของตัวเมืองหริภุญชัยอยู่ แต่ในระหว่าง พ.ศ.2101 ถึง พ.ศ.2317 พม่าเข้าปกครองล้านนา เหตุการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงนี้ไม่มีการบันทึก จนถึง พ.ศ.2317 สมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชได้ยกทัพขึ้นมาตามแม่น้ำปิง

สายปัจจุบันนี้ ที่ไหลผ่านทิศตะวันตกของเวียงกุมกามและทิศตะวันตกของเมืองหริภุญชัย แสดงว่าแม่น้ำปิงเปลี่ยนร่องน้ำจากเดิมในช่วงที่พม่าปกครองล้านนา แม่น้ำปิงระหว่างเวียงกุมกามกับเมืองหริภุญชัยจึงกลายเป็น “แม่น้ำปิงห่าง” แต่แม่น้ำปิงห่างตั้งแต่บ้านหลังห้า อำเภอเมืองลำพูนไหลไปพบแม่น้ำปิงสายปัจจุบันที่อำเภอป่าซาง ยังมีน้ำจากแม่น้ำกวังไหลลงสู่ลำน้ำปิงห่างอยู่ ซึ่งปัจจุบันจึงเรียกแม่น้ำช่วงนี้เป็น “แม่น้ำกวัง”

แม้จะเป็นแม่น้ำปิงห่าง แต่ก็ยังเป็นเส้นทางคมนาคมทางน้ำที่ใช้ติดต่อกันระหว่างเมืองเชียงใหม่กับเมืองลำพูน อารยธรรมลุ่มแม่น้ำปิงห่างยังปรากฏให้เห็นในการตั้งหมู่บ้านตลอดแนวแม่น้ำและมีวัดสร้างริมฝั่งแม่น้ำตลอดแนวแม่น้ำปิงห่าง ประมาณ 30 วัด

การตั้งถิ่นฐานไปตามแนวแม่น้ำปิงห่าง ทำให้เกิดเส้นทางคมนาคมทางบกเลียบแนวแม่น้ำปิงห่าง เส้นทางสายนี้เป็นเส้นทางสำคัญของการติดต่อระหว่างเมืองเชียงใหม่กับเมืองลำพูนในเวลาต่อมา และมีการพัฒนาเส้นทางขึ้นตามลำดับ ตามหลักฐานของหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ได้มีการสร้างถนนอย่างเป็นทางการขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อปี พ.ศ.2438 โดยพระยาทรงสุรเดช (อัน บุนนาค) ข้าหลวงใหญ่มณฑลลาวเฉียง เริ่มสร้างตั้งแต่เชิงสะพานนวรัฐ เลียบแนวแม่น้ำปิงห่างที่วัดคูขาว จนถึงเมืองลำพูน ทำให้การคมนาคมในแม่น้ำปิงห่างขาดความสำคัญและประชาชนได้บุกรุกเข้าอยู่อาศัยจนไม่เหลือสภาพการเป็นแม่น้ำที่สำคัญในอดีตให้เห็น ยกเว้นในบางช่วงในเขตเทศบาลตำบลอุโมงค์ อำเภอเมืองลำพูน

ถนนสายนี้ส่วนหนึ่งสร้างบนผนังดินธรรมชาติของแม่น้ำปิงห่าง ถนนสายนี้นับเป็นถนนที่มีความสำคัญและเป็นถนนสายแรกที่เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อระหว่างเมืองทั้งสอง มีการซ่อมแซมปรับปรุงตลอดมา โดยเฉพาะที่ระบุไว้ในหอจดหมายเหตุแห่งชาติ ในปี พ.ศ.2443 พ.ศ.2448 และในปี พ.ศ.2454 ทางราชการได้นำดินยางมาให้ชาวบ้านช่วยกันปลูกตลอดสองข้างทาง เพื่อความ

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 16 S.A. 2551	ปีที่ 8	ฉบับที่ 6363	หน้า 5
------------------------------------	------------------------	------------	-----------------	-----------

ร่มรื่นและสวยงาม ส่วนในเขตเมืองลำพูนได้ปลูกต้นไม้เล็ก ต้นไม้ตลอดเส้นทางของถนนสายนี้มีร่วมสองพันต้น มีการปลูกเป็นแถวอย่างมีระเบียบ มีระยะห่างกันระหว่างต้นประมาณ 10 ถึง 20 วา ตลอดเส้นทาง นับเป็นเอกลักษณ์คู่ถนนสายนี้ตลอดมาพร้อมร้อยปีแล้ว ในช่วง 20 ปีที่ผ่านมา มีการขยายตัวของชุมชนเข้าสู่การเป็นชุมชนเมืองมากยิ่งขึ้น ประกอบกับการขาดการวางแผนการป้องกันระยะยาวอย่างจริงจัง โดยเฉพาะถนนสายนี้ ทำให้มีก่อสร้างอาคารร้านค้าและที่พักอาศัยใกล้ชิดติดแนวนอน และการใช้

ที่สาธารณะข้างถนนโดยขาดการอนุรักษ์ต้นไม้ มองเฉพาะด้านความปลอดภัยและผลประโยชน์ของบุคคลและกลุ่มคน ทำให้จำนวนต้นไม้ลดจำนวนลงอย่างมากในช่วงสิบกว่าปีที่ผ่านมา ถ้าสภาพเหตุการณ์ยังเป็นเช่นนี้ เอกลักษณ์ของต้นยาง-ต้นขี้เหล็กที่เคียงคู่กับถนนสายเชียงใหม่-ลำพูน คงจะเหลือเป็นเพียงตำนานที่เล่าขานให้อนุชนรุ่นหลังเท่านั้น (คณะกรรมการฝ่ายประมวลเอกสารและจดหมายเหตุในคณะกรรมการอำนวยการจัดงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา 6 รอบ, วัฒนธรรมพัฒนาการทางประวัติศาสตร์เอกลักษณ์และภูมิปัญญาจังหวัดลำพูน, 2542 ,หน้า 275-277)

มิสเตอร์คอลินซ์กล่าวขึ้นว่า ได้ทราบข่าวจากชาวเมืองลำพูนว่าได้ตกลงกันจะปลูกตลอดถนนในระหว่างเมืองลำพูนและเชียงใหม่ มิสเตอร์คอลินซ์เห็นว่าถนนสายนี้เป็นถนนดีมากถ้าจะเอาอิฐปูเข้า เข้าใจว่าจะกลับทำให้ถนนเสียลงที่ประชุมได้ปรึกษากันช้านาน พระยาศรีสทเททจึงพูดว่า ได้ฟังเสียงในที่ประชุมเห็นกันโดยมากกว่าไม่ควรจะปูอิฐตามถนนในระหว่างเมืองเชียงใหม่และเมืองลำพูน แต่ควรจะซ่อมแซมถนนให้ดีขึ้นนั้น พระยาศรีสทเททมีความยินดีที่ได้ทราบดังนั้น ราษฎรจะได้ไม่มีความลำบากที่จะต้องทำถนน เพราะฉะนั้นจะได้ทดลองเอาอิฐปูตามถนนบางแห่งเพื่อจะได้ทราบว่าอิฐจะทนน้ำฝนได้เพียงไรและขอให้บรรดาท่านทั้งหลายที่ได้เคยไปมาตามถนนลำพูนได้โปรดชี้แจงว่าควรจะซ่อมตอนใดบ้าง

มิสเตอร์เกรกกล่าวว่าชาวบ้านมักจะทำนาบนถนน ควรจะมีข้อบังคับให้เปิดทางไว้ให้คนเดินได้บ้าง

มิสเตอร์แฮริซชี้แจงว่าในเรื่องทำนาบนถนนนี้มีสเตอร์แฮริซได้ทราบเหตุเรื่องหนึ่งที่มีท่านผู้หนึ่งต้องเสียเงิน 15 รูเปียเพื่อเป็นค่าทำขวัญที่ต้องเดินดัดนาไป

ชื่อหนังสือพิมพ์ เชียงใหม่นิวส์	วันที่ 16 S.A. 2551	ปีที่ 18	ฉบับที่ 6363	หน้า 5
---	-------------------------------	--------------------	------------------------	------------------

พระยาศรีสหเทพจึงได้ตกลงว่าต่อไปจะได้ห้ามมิให้ราษฎรทำนาบนถนนใหญ่ แต่จะต้องเปิดทางเดินไว้ให้กว้าง 6 ฟุตเสมอ แต่ข้อที่ห้ามนี้เฉพาะแต่ถนนใหญ่ ถ้าเป็นทางเดินเล็กน้อยไม่เป็นที่ห้าม อย่างใด

(หนังสือระลึกในงานพระราชทานเพลิงศพเจ้าราชบุตร, 2516, หน้า 83) กำเนิดต้นไม้สองข้างทางหลวง

เจ้าพระยาสุรสีห์วิสิษฐศักดิ์ ผู้ให้กำเนิดการปลูกต้นไม้สองข้างทางหลวงแผ่นดินสายต่างๆ เพื่อความร่มรื่นแก่ผู้สัญจรไปมา ทั้งราษฎร สัตว์ พาหนะ ล้อเกวียนได้พักอาศัย ท่านจะอย่างไรก็มีแผนการล่วงหน้าไว้เสมอไม่ใช่คิดทำตามอารมณ์ชั่วแล่น ดังผู้ใหญ่สมัยนี้ชอบทำ เช่น

ถนนเชียงใหม่-ลำพูน เขตเชียงใหม่ปลูกต้นยางทั้งสองฟาก ลำต้นมหึมาของต้นยางนี้จะหาไม่พบอีกแล้วแม้แต่ในป่าภาคเหนือ พอเลยเขตเชียงใหม่เข้าเขตลำพูนก็ปลูกต้นขี้เหล็กให้รู้ว่าเป็นเขตแบ่งของสองจังหวัด

ถนนสายเชียงใหม่-สันป่าตอง ปลูกต้นขี้เหล็ก

ถนนสายเชียงใหม่-ดอยสะเก็ด ปลูกต้นประดู่

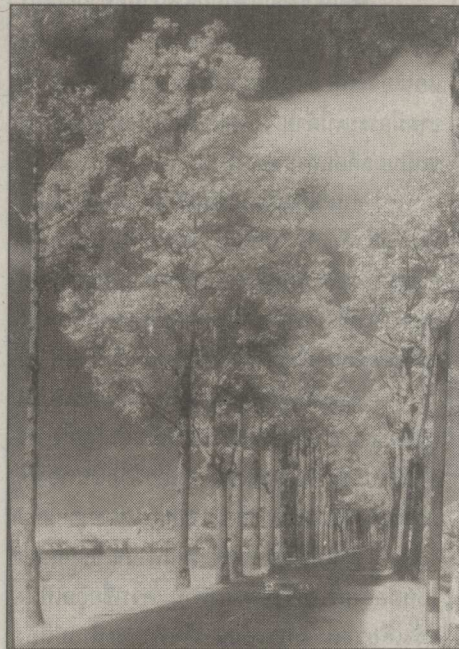
ถนนรอบคูเมือง ปลูกต้นสักกับต้นสน

ถนนในเมือง ประดับด้วยต้นไผ่คั่น

เมืองหนาว (ปราณี ศิริธร ณ พัทลุง, เพ็ชรล้านนา, 2507, หน้า 143-144)

เมื่อเข้าเขตลำพูนแล้ว ก็เปลี่ยนเป็นปลูกต้นขี้เหล็กไว้สองข้างทาง จนกระทั่งถึงเขตตัวเมืองลำพูน นำชมทางการอยู่อย่างหนึ่งที่ใช้สีสะท้อนแสงเขียนจุดขาวกลมๆ ไว้ตามต้นไม้ข้างทาง ในเวลากลางคืนแสงไฟจากรถยนต์ส่องทำให้มองเห็นแนวถนนได้ถนัด นับว่าเป็นการช่วยลดอุบัติเหตุได้อย่างหนึ่ง

เมื่อผ่านหลักกิโลเมตรที่ 24 ก็ผ่านทาง

แยกเข้าไปยังสถานีรถไฟจังหวัดลำพูน ซึ่งตั้งอยู่ที่หมู่บ้านวังทองเมื่อรถแล่นตรงเข้าไปก็จะเข้าสู่เขตที่ตั้งศาลากลางจังหวัดลำพูน จะผ่านกองกำกับการตำรวจภูธรกองเมืองลำพูน ซึ่งตั้งอยู่ทางด้านตะวันออกถนนสายลำพูน-เชียงใหม่ และเมื่อรถแล่นมาถึงประตูช้างศรีซึ่งเป็นประตูเมืองโบราณทางทิศเหนือ ก็จะมองเห็นยอดพระเจดีย์สี่ทรงแหล่งอร่ามแต่ไกล ยอดพระเจดีย์ที่มองเห็นนั้นคือยอดพระธาตุหริภุญชัย อันเป็นมิ่งขวัญและเป็นที่ยึดเหนี่ยวจิตใจของบรรดาพุทธศาสนิกชนทั่วไป

(สงวน โชติสุขรัตน์, นำเที่ยวเชียงใหม่, 2514, หน้า 199-200)

ข้อมูลจากพิพิธภัณฑ์ชุมชนเมืองลำพูน

จักรพงษ์ คำบุญเรือง
jakpong@chiangmainews.co.th